

Nr 207.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionering av vissa förutvarande regementspastorer vid armén; given Stockholms slott den 16 mars 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Rosén.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Rosén anför efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet:

Enligt 1925 års beslut rörande försvarsväsendets omorganisation skulle vissa prästerliga befattningar vid försvarsväsendet indragas, nämligen vid armén samtliga regementspastorsbefattningar, befattningen såsom slottspastor å Karlberg däri inbegripen, vid flottan en bataljonspredikantbefattning samt vid kustartilleriet en regementspastors- och en fästningspredikantbefattning. Då innehavarna av ifrågavarande befattningar — fränsett två undantagsfall — ej haft fullmakt å desamma, hava befattningarna i regel kunnat indragas genom vederbörande befattningshavares entledigande.

Efter det Kungl. Maj:t enligt beslut den 24 februari 1927 funnit en av regementspastorskonferensen gjord framställning om ekonomiskt vederlag åt samt-
Bihand till riksdagens protokoll 1928. I saml. 175 häft. (Nr 207.) 631 28 1

liga de sålunda entledigade regementspastorerna icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, har *allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse* i skrivelse den 9 april 1927 anfört följande.

Som en följd av den nya försvarsorganisationen hade de genom konstitutorial tillsatta regementspastorerna entledigats och därmed utan någon som helst kompensation mistat sina arvoden. De hade dock varit uppförda på ordinarie stat och deras ämbetsverksamhet, även där de icke förestått militärförsamlingar med egen kyrkobokföring, hade varit inordnad i försvarsväsendet. De hade för denna sin tjänst åtnjutit ett obetydligt arvode, som långt ifrån motsvarat de arbetsuppgifter detta ämbete ålagt dem. Under lång tid hade arvodet varit 1,000 kronor, på sistone förhöjt till 1,170 kronor.

Flera av dessa nu entledigade hade av intresse för denna verksamhet underlåtit att söka högre avlönade tjänster. För andra hade en stor del av arvodet tagits i anspråk för nödvändiga resor och vikarierarvoden. Många hade nedlagt ett hängivet arbete på att på frivillig väg åstadkomma soldathem vid lägerplatserna och hade bundna av sitt initiativ härtill kvarstått i mer underordnade tjänsteställningar för att få se sitt verk fullbordat. Och de hade icke räknat med det i vad gällde allmän tjänst i riket väl exempellösa, att de skulle efter mångårig och väl vitsordad tjänstgöring utan vidare entledigas från sina tjänster. De funnes, som därigenom kommit i ett bekymmersamt läge. Detta gällde framför allt dem, som hade en längre tjänstetid inom armén bakom sig och innehade annan lägre avlönad tjänst.

Kungl. Maj:t hade avslagit en generell framställning om att regementspastorerna skulle uppföras på övergångsstat eller på annat sätt erhålla något ekonomiskt vederlag för sin förlorade tjänst. Emellertid syntes det centralstyrelsen, att i vad det gällde enskilda regementspastorer borde och kunde denna fråga upptagas till ny prövning i varje enskilt fall och att billighetshänsyn därvid toges till långvarig tjänst och till vederbörandes ekonomiska förhållanden i svagt avlönade befattningar och i övrigt till de särskilda omständigheter, som kunde motivera, att åtgärder vidtoges för att bereda vederlag för genom tjänstens indragning förlorade löneförmåner.

På grund av vad sålunda anförts hemställde centralstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bereda på grund av försvarsväsendets omorganisation entledigade äldre regementspastorer ekonomiskt vederlag efter prövning i varje särskilt fall.

Till Kungl. Maj:t hava jämväl inkommit särskilda ansökningar från åtskilliga förutvarande regementspastorer om vederlag för de avlöningsförmåner, varom de gått miste genom regementspastorsbefattningarnas indragning.

I ett över åtskilliga av dessa ansökningar den 8 juli 1927 avgivet utlåtande har *arméförvaltningens civila departement* gjort vissa principiella uttalanden i ämnet och i sådant hänseende anfört, bland annat, följande.

Samtliga ifrågavarande sökande hade uppehållit regementspastorsbefattning i över 15 år — en av dem i nära 33 år — och enligt de militära myndigheternas utsago hade de på ett om nit och intresse vittnande sätt fullgjort med befattningarna förenade åligganden och i övrigt bedrivit en för den andliga värden inom armén gagnelig verksamhet. I förlitande på att få bibehålla sina regementspastorsbefattningar och åtnjuta därmed förenade löneförmåner hade vissa av sökandena, vilka med regementspastorsbefattningen förenat annan prästerlig syssla, underlåtit att söka vinna befordran till högre avlönade befattningar utom försvarsväsendet, vartill de med hänsyn till ålder och meriter kunde varit be-

rättigade, men vartill möjlighet numera med hänsyn till sökandenas mera framskridna ålder knappast syntes föreligga. Slutligen hade vissa av sökandena med hänsyn till de med deras ordinarie prästerliga befattningar förenade, synnerligen blygsamma avlöningsförmåner eller av annan anledning genom mistningen av regementspastorsarvodet kommit i en bekymmersam ekonomisk ställning.

På grund av nu anförda omständigheter och i betraktande jämväl därav, att sökandena utan eget förvällande för genomförande av den genom 1925 års härordning beslutade ändrade organisationen i fråga om den andliga vården vid armén entledigats från sina befattningar, ansåge civila departementet sig böra ifrågasätta, huruvida icke i förevarande fall staten borde träda emellan för att bereda vederbörande någon gottgörelse för den genom indragningen av regementspastorsarvodena dem åsamkade minskning i deras inkomster.

Det syntes departementet föreligga så mycket större anledning härtill, som statsmakterna i övrigt vid genomförandet av den nya försvarsorganisationen för tillgodoseende av personalens befogade intressen medgivit övertalig personal förtidspensioner och avskedsersättningar till betydande belopp. Enligt härom genom kungörelse den 15 januari 1926, nr 10, utfärdade bestämmelser vore visserligen från rätt till dylik pension eller ersättning undantagen den, vilkens anställning vid försvarsväsendet, i likhet med vad fallet varit beträffande regementspastorerna, icke utgjort vederbörandes huvudsakliga sysselsättning utan varit att betrakta såsom en bisyssla. Oberoende härav och då, på sätt av ansökningarna framginge, regementspastorsarvodet i vissa fall utgjort en väsentlig del av vederbörandes arbetsinkomst samt här vore fråga om en jämförelsevis begränsad grupp av befattningshavare, beträffande vilken en individuell undersökning i varje särskilt fall kunde komma till stånd, ansåge civila departementet angivna omständighet icke böra utgöra hinder för beredande, där så kunde anses skäligt, av något understöd åt f. d. regementspastorer.

Beträffande den form, vari dylikt understöd borde utgå, syntes man hava att välja mellan antingen engångsersättning eller årlig pension. Till stöd för att sistnämnda form borde väljas, ville departementet framhålla, att 1924 års riksdag i anledning av därom av Kungl. Maj:t avlåten proposition tillerkänt regementspastorn, bataljonspredikanten vid flottans station i Stockholm A. T. Dehlgren, i anledning därav att han vid hög levnadsålder avgått från prästerlig arvodesbefattning vid försvarsväsendet, årlig pension från allmänna indragningsstaten (proposition nr 30. riksdagens skrivelse nr 108).

Emellertid torde det icke kunna ifrågasättas att bereda pension eller understöd åt samtliga till följd av genomförandet av 1925 års härordning entledigade regementspastorer vid armén, utan torde härför böra fordras, att vederbörande uppnått viss levnadsålder och kunde räkna en icke allt för kort anställningstid vid försvarsväsendet. Härjämte borde viss hänsyn tagas till, i vad mån mistningen av regementspastorsarvodet kunde hava kommit att öva inflytande på vederbörandes ekonomiska ställning i allmänhet.

Den levnadsålder, som i enlighet härmed borde hava av vederbörande uppnåtts, för att pension skulle kunna beviljas, syntes, i anslutning till vad i förut åberopade kungörelse den 15 januari 1926, nr 10, stadgats i fråga om minimiålder för rätt till förtidspension för arbetare, kunna som regel bestämmas till 50 år, och tjänstaldern, likaledes i enlighet med i nämnda kungörelse meddelade föreskrifter, till minst 15 år.

Departementet ville beträffande pensionernas belopp erinra därom, att arvodet till regementspastorer enligt den från och med år 1922 gällande löne-regleringen för arméns personal utginge med 1,170 kronor för år räknat. Med tillämpning av de grunder, som i liknande fall plägade följas vid bestämmande av pensionsbelopp till statstjänare, vilka avginge från sin anställning på grund av uppnådd viss högre levnadsålder, syntes pensionen böra utgöra ett belopp.

motsvarande omkring två tredjedelar av arvodet eller alltså 780 kronor. Möjligt skulle det kunna ifrågasättas, att något avdrag härifrån gjordes med hänsyn därtill, att sökandena icke haft att i sin egenskap av regementspastorer erlægga pensionsavgifter, men då deras avgång från befattningarna, på sätt förut framhållits, icke varit frivillig utan föranletts av genomförandet av den nya försvarsorganisationen, ansåge departementet ett sådant avdrag icke vara påkallat.

Av nyss anförda skäl ansåge departementet sig icke heller kunna ifrågasätta, att — ehuru ett på angivet sätt beräknat pensionsbelopp i allmänhet torde för ordinarie beställningshavare vid försvarsväsendet utgå allenast efter 30 års tjänstetid — någon reducering i det ovan ifrågasatta beloppet skulle vidtagas för dem av sökandena, vilkas tjänstetid understege 30 år.

Enligt förut återopade kungörelse den 15 januari 1926, nr 10, utginge visserligen förtidspension till vissa därtill berättigade löntagare med ett för 15 års anställningstid bestämt grundbelopp samt därutöver med visst tillägg för varje fullt anställningsår utöver 15 år, dock för sammanlagt högst 30 anställningsår. Anledningen till denna anordning torde vara att söka däri, att hänsyn ansetts böra tagas till de olika utsikter att övergå till annan verksamhet, som för arbetarpersonalen kunde antagas föreligga, allt efter det anställningstiden vid försvarsväsendet varit av kortare eller längre varaktighet.

För de f. d. regementspastorer, som avsåges i föreliggande framställning, torde emellertid, oberoende av den kortare eller längre tjänstgöringstiden, samma svårigheter föreligga för dem samtliga att efter entledigande från respektive beställningar kunna erhålla någon motsvarande bisyssla, varför de skäl, som för arbetarnas del föranlett nyssnämnda gradering av pensionsbeloppen, icke syntes vara i förevarande fall tillämpliga.

Att märka vore också, att de mera kvalificerade arbetare, som innehaft anställning såsom verkmästare m. m., ägde åtnjuta förtidspension, som dock för deras del utginge först efter 20 års anställningstid, med samma belopp oberoende av den längre eller kortare anställningstiden.

Då det av departementet föreslagna pensionsbeloppet, 780 kronor, beräknats efter s. k. reglerat arvode, torde utöver detsamma icke böra utgå pensionsförhöjning eller pensionstillägg, varemot departementet förutsatte, att vederbörande skulle å pensionen få åtnjuta dyrtidstillägg enligt därom för f. d. befattningshavare i statens tjänst gällande grunder.

I särskilda utlåtanden över ansökningar av här ifrågavarande art har *statskontoret* framhållit, att anställning som regementspastor endast vore att anse som en bisyssla och att därför entledigande från dylik befattning i regel icke borde medföra beviljande av pension eller gratifikation av statsmedel åt vederbörande. Statskontoret förutsatte dock, att undantagsfall kunde förekomma, där omständigheter av särskilt ömmande art talade för att något understöd bleve beviljat.

Då civila löntagare, som på grund av den nya försvarsorganisationens ikraftträdande gått miste om sin anställning vid försvarsväsendet, i regel erhållit ekonomiskt vederlag härför, synes det mig billigt, att vederlag tillerkännes jämväl regementspastor, som på grund av försvarsväsendets omorganisation entledigats från regementspastorsbefattning. Synpunkten att denna befattning möjligen kan anses hava utgjort en bisyssla i förhållande till av vederbörande eventuellt innehavd prästerlig tjänst utom försvarsväsendet kan icke under alla

förhållanden tillmätas avgörande betydelse. Att märka är, att det vid föregående tillfällen inträffat, att innehavare av befattningar, vilka till sin karaktär äro jämförliga med nu förevarande, vid avgången från sagda befattningar tillerkänts pension.

I princip ansluter jag mig till de åsikter i ämnet, som av arméförvaltningens civila departement uttalats i förenämnda utlåtande den 8 juli 1927. Jag anser sålunda, att ifrågasättande ekonomiska vederlag bör givas form av pension. Emellertid kan det icke ifrågasättas att bereda pension åt samtliga till följd av genomförandet av 1925 års försvarsorganisation entledigade regementspastorer vid armén. För rätt därtill torde böra fordras, att vederbörande uppnått viss levnadsålder och att han kan räkna en icke alltför kort anställningstid vid försvarsväsendet.

Att bevilja pension åt andra vid försvarsväsendet tidigare anställda prästmän än regementspastorer vid armén, däri inbegripen slottspastorn å Karlberg, synes ej böra ifrågakomma. Beträffande de till indragning bestämda prästerliga befattningarna vid marinen är nämligen att märka, att innehavaren av bataljonspredikantbefattningen ej kunnat entledigas, utan måst överföras på övergångsstat, att innehavaren av regementspastorsbefattningen vid kustartilleriet samtidigt innehaft enahanda befattning vid truppförband av armén och vid sådant förhållande, därest pension skulle tilldelas honom för sistnämnda befattning, ej torde böra beredas pension jämväl för befattningen vid kustartilleriet, samt att innehavaren av fästningspredikantbefattningen vid kustartilleriet uppburit ett arvode av allenast 150 kronor om året och att beviljande av något ekonomiskt vederlag för ett så ringa arvode svårligen kan anses vara rimligt.

Det av civila departementet föreslagna beloppet av 780 kronor synes mig lämpligt såsom maximibelopp för pension i nu förevarande fall. Detta belopp synes böra tillkomma dem, som innehava minst 30 tjänstår såsom regementspastorer vid armén. För dem, som innehava 20 tjänstår eller däröver men mindre än 30 tjänstår, synes mig ett pensionsbelopp av 660 kronor lämpligt avvägt och likaledes ett belopp av 540 kronor för dem, som innehava 15 tjänstår eller däröver men ej 20 tjänstår. En ytterligare förutsättning bör i samtliga fall vara, att vederbörande vid viss tidpunkt, vilken lämpligen synes kunna bestämmas till ingången av nästkommande budgetår, uppnått en ålder av minst 50 år.

Pensionerna torde böra bestridas från allmänna indragningsstaten samt utgå från och med den 1 juli 1928.

Den, som innehar mindre antal tjänstår än 15, bör ej tillerkännas pension.

Antalet entledigade regementspastorer överstiger 40, men med hänsyn till nyss angivna restriktion m. fl. omständigheter kan man utgå från att antalet pensionstagare kommer att uppgå till knappt 20.

Statskontoret, som anbefallts att yttra sig över ett i enlighet med av mig nu angivna grunder inom försvarsdepartementet utarbetat förslag i ämnet, har i utlåtande den 14 mars 1928 anfört, att statskontoret — under förutsättning att pension funnes i större utsträckning än förut av ämbetsverket förordats böra

beredas regementspastorer såsom ersättning för mistad avlöning vid indragning av deras beställningar — intet hade att erinra mot sagda förslag.

På grund av vad jag nu anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att regementspastorer vid armén — slottspastorn å Karlberg däri inbegripen — vilka till följd av genomförandet av den år 1925 beslutade försvarsorganisationen blivit entledigade från av dem innehavda regementspastorsbefattningar, må, under förutsättning att de den 1 juli 1928 uppnått en levnadsålder av minst 50 år, från och med nämnda dag under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension av 540 kronor för den, vilken som regementspastor innehar 15 men ej 20 tjänstår, 660 kronor för den, som innehar 20 men ej 30 tjänstår, och 780 kronor för den, som innehar 30 tjänstår eller därutöver.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik von Horn.